

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЕФЕКТИВНИХ СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ МОДЕЛЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ

Гусаров С. М.

ВСТУП

Організація роботи сучасних правоохоронних органів України потребує вивчення кращих закордонних практик роботи відповідних підрозділів. Це зумовлено насамперед тим, що органи правопорядку розвинених країн Європи і світу вже пройшли нелегкий шлях становлення і розвитку відповідно до керівних принципів міжнародних документів, які закріплюють непорушність прав і свобод людини, сервісну роль поліції у суспільстві та принцип її постійної взаємодії із громадськими інститутами¹.

З урахуванням сучасних трансформаційних змін і з появою нових загроз безпеці України та основоположним правам і свободам громадян важливого значення набувають питання організації та діяльності Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, що здійснює завдання із протидії злочинності та охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, зокрема шляхом дослідження успішного міжнародного досвіду організації і діяльності поліції. А відтак, особливу цінність для вдосконалення діяльності Національної поліції в Україні має досвід держав-членів Європейського Союзу і світу, які пройшли досить тривалий і трудомісткий шлях реформування правоохоронної системи, створення поліції як органу, що надає сервісні послуги населенню, та мають нині найбільші показники довіри населення до поліції.

Питанням дослідження роботи поліції закордонних країн у свій час були присвячені праці В. Б. Авер'янова, А. М. Алексійчука, В. Г. Атаманчука, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, В. М. Бевзенка, О. І. Безпалової, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, А. Л. Борка, С. М. Бортника, С. Г. Брателя, І. О. Васильєва, М. Г. Вербенського, Є. А. Гетьмана, І. П. Голосніченка, Й. І. Горінецького, С. Ф. Денисюка, А. А. Дмитрієва, Є. В. Додіна, О. Ю. Дрозда, І. В. Зозулі, І. О. Ієрусалимової,

---

¹ Гусаров С.М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11–21.

М. І. Іншина, А. М. Клочка, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, А. М. Куліша, К. Б. Левченко, О. І. Миколенка, Н. Л. Омельченка, П. В. Онопенка, М. П. Орзіха, В. М. Плішкіна, О. С. Проневича, С. В. Петкова, О. Ю. Салманової, О. Ю. Синявської, В. В. Сокурєнка, А. А. Стародубцева, С. Г. Стеценка, Д. В. Швеця, Ю. С. Шемшученка, Х. П. Ярмакі, О. Н. Ярмиша та інших. Зазначені науковці зробили значний внесок у розвиток науки адміністративного права і правоохоронну діяльність. Проте наразі практично відсутні комплексні дослідження зарубіжного досвіду організації і діяльності поліції; не приділено уваги оптимізації системи поліції загалом, що є особливо актуальним, зважаючи на приведення вітчизняного законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу.

1. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю

Завдання поліції Ізраїлю полягає у забезпеченні особистої безпеки громадян, жителів і гостей країни, в охороні громадського порядку і забезпеченні громадської безпеки, наданні населенню високого рівня обслуговування, ґрунтованого на рівності кожного, поліпшенні якості життя та нагляді за додержанням законності². Основні функції поліції Ізраїлю визначені у ст. 3 закону «Про поліцію» 1971 року, де вказано: «Поліція Ізраїлю виявляє і запобігає правопорушенням, розшукує і затримує злочинців, надійно охороняє заарештованих, підтримує громадський порядок, охороняє безпеку, життя і майно громадян»³. Ізраїльська поліція підпорядковується Міністерству внутрішньої безпеки Ізраїлю. Всього нині в Ізраїлі нараховується 20 міністерств. Окрім звичайних для аналогічних структур функцій із охорони громадського порядку, захисту життя і здоров'я людей, боротьби зі злочинністю, вона також здійснює охорону державного кордону Ізраїлю. Очолює поліцію генеральний інспектор⁴. У 2014 році поліція Ізраїлю налічувала 27800 поліцейських і 35000 добровільних помічників поліції. На території Ізраїлю функціонують шість окружних підрозділів поліції, а також підрозділи прикордонних військ «МАГАВ», які входять до складу поліції. Зазначені вище округи управляються за принципом єдиноначальності. Командири водночас несуть особисту відповідальність за діяльність своїх підрозділів. В округах діє трирівнева

---

² Гусаров С.М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11-21.

³ א"א לש"א חסון שדח לש"א תדוקפ הרטשמא [תדוקפ הרטשמא], закон Ізраїлю «Про поліцію» (станом на 12 лис. 2021 р.). URL: http://www.nevo.co.il/law_html/Law01/290_002.htm#med0.

⁴ О полиции. *Полиция Израиль*: [офіц. сайт]. URL: <http://www.police.gov.il/RusArticlePage.aspx?aid=38>.

система організації роботи поліції: округ, територія і станція. Окружні штаби координують діяльність 19 територіальних підрозділів, яким підпорядковуються 54 поліцейські станції. Поліцейська станція – це основна ланка поліцейської системи Ізраїлю. На рівні поліцейських станцій ведеться робота із населенням, здійснюється охорона громадського порядку і громадської безпеки, розслідування і збір інформації про правопорушення. Тут здійснюється співпраця із громадськими організаціями. На території обслуговування багатьох поліцейських станцій діють районні центри поліції. Вони працюють у віддалених районах сільської місцевості, в арабських населених пунктах і у туристичних районах. Поліцейські у таких центрах діють спільно із громадськістю і представниками різних громадських організацій, забезпечуючи захист і безпеку населення^{5, 6}.

Визначено такі основні функції поліції:

1) запобігання актам терору з боку ворожих елементів та організацій шляхом патрулювання, перевірок, пошуків та інформування громадян із метою підвищення їх пильності;

2) реагування на повідомлення громадян про підозрілі предмети, перевірка цих предметів і демонтаж вибухових пристроїв;

3) порятунк та евакуація постраждалих у терористичних актах, огляд місцевості у пошуках інших вибухових пристроїв, видалення сторонніх із місця події, затримання підозрюваних;

4) організація охорони при муніципалітетах, районних радах і у сільськогосподарському секторі;

5) організація діяльності добровольців цивільних патрульних загонів та їхній розподіл на посади, пов'язані з охороною та забезпеченням безпеки у звичайних та екстремальних умовах;

6) відповідальність за охорону навчальних закладів; охорона громадського порядку;

7) встановлення обмежень та умов для відкриття підприємств, розважальних закладів і т. ін. Контроль за належним дотриманням цих обмежень та умов;

8) супровід та охорона затриманих осіб, які транспортуються до суду; виконання наказів судового виконавця;

9) проведення операцій із забезпечення безпеки і з охорони громадського порядку під час заходів державного значення;

---

⁵ . Шкенева Н. Частная охрана Израиля: взгляд извне. / Наталья Шкенева. *Безопасность. Достоверность. Информация*. 2010. № 1 (87). URL: http://www.psj.ru/saver_magazines/detail.php?ID=75096.

⁶ Бирюков П. Н. Полиция Государства Израиль. / П. Н. Бирюков. *Евразийский юридический журнал*. 2013. № 6 (61) URL: <http://goo.gl/YGhok5>.

10) охорона об'єктів державного значення, зокрема морських і повітряних портів^{7, 8}.

Окрім поліції, в Ізраїлі поліцейські функції виконують прикордонні підрозділи «МАГАВ» (Mishmar HaGvul) (у перекладі з івриту – прикордонні війська). Це особливий підрозділ поліції Ізраїлю, схожий за організацією із жандармерією. Служба тут прирівняна до служби в Армії оборони Ізраїлю. Несуть її як поліцейські-контрактники, так і призовники. Строкова служба у «МАГАВ» триває 3 роки. Загальна чисельність військ становить приблизно 10000 осіб. Співробітники «МАГАВ» виконують як поліцейські функції із охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, так і функції збройних сил щодо захисту кордонів Ізраїлю. На формування покладена і боротьба із тероризмом. Для цього у межах «МАГАВ» діють чотири спеціальних антитерористичних підрозділів^{9, 10}.

Кандидати на посади у поліції Ізраїлю зобов'язані пройти ретельний відбір, який складається із кількох етапів.

Перший етап. Призовна комісія виконує перевірку надісланих резюме на предмет відповідності вимогам наявних вільних вакансій. Вона також перевіряє кандидата на основі інформації, наявної у розпорядженні поліції (кримінальне минуле, вчинені дорожні правопорушення, наявність заборгованостей і пов'язані з цим судові постанови, попередні спроби вступити на службу в поліцію і таке інше). Якщо кандидат проходить це випробування, його запрошують на спеціальний день відбору у поліцейське відділення.

У день відбору із собою потрібно принести такі документи: а) свідоцтво про демобілізацію з Армії оборони Ізраїлю, включаючи особисту характеристику, видану командиром; б) оригінали документів про освіту; в) довідку про стан здоров'я, підписану сімейним лікарем, а також результати медичних обстежень, включаючи електрокардіограму тощо.

У цей день кандидати проходять іспити на відповідність посаді поліцейського, співбесіду і медичні перевірки. Кандидат, який не набере прохідного балу, зможе повторити спробу тільки через рік.

---

⁷ א"ל לש"ט חסון שדה [תדוקפ הרטשמא – א"ל לש"ט], חסון שדה [תדוקפ הרטשמא], закон Ізраїлю «Про поліцію» (станом на 12 лис. 2021 р.). URL: http://www.nevo.co.il/law_html/Law01/290_002.htm#med0.

⁸ . Шкенева Н. Частная охрана Израиля: взгляд извне. / Наталья Шкенева. *Безопасность. Достоверность. Информация*. 2010. № 1 (87). URL: http://www.psj.ru/saver_magazines/detail.php?ID=75096.

⁹ Чернов А. А. Пограничная полиция Израиля / А. А. Чернов. *Арсенал Отечества*. 2013. № 1 URL: <http://goo.gl/7e7bC1>.

¹⁰ Специальное подразделение пограничной полиции Израиля «МАГАВ». *Вымпел-В* : [сайт ветеранів спец. правоохорон. підрозділів] URL: <http://goo.gl/JyoDzi>.

Другий етап. Кандидати, які успішно завершили перший етап, запрошуюватимуться на дводенний відбір у поліцейській школі. Відповідність кандидатів визначається, крім іншого, за допомогою моделювання заданих ситуацій, під час виконання поставлених оперативних завдань і рольових ігор. Кандидатам також слід пройти перевірку рівня фізичної підготовки, зокрема чоловікам: крос 2000 метрів протягом 11 хвилин і менше, підйом тулуба із положення лежачи у положення сидячи – не менше 45 разів, віджимання – не менше 30 разів; жінкам: крос 1000 метрів протягом 6 хвилин і менше, підйом тулуба із положення лежачи у положення сидячи – не менше 33 разів, віджимання – не менше 22 разів.

Третій етап. Кандидати, які успішно пройшли дводенний відбір, запрошуюються на співбесіду з офіцером безпеки. Перед цим потрібно заповнити певні опитувальники і принести їх із собою.

Після завершення процесу відбору та отримання відповідного доступу до секретності кандидати призиваються на службу і приводяться до присяги. Кандидати на строївові посади (патрульна служба, дорожня поліція, карний розшук, спецназ, відділ розслідувань і судової експертизи) повинні пройти «базисний курс підготовки поліцейського» у поліцейській школі. У день призову новобранці зобов'язані надати відбитки пальців і зразок слини, які зберігатимуться у базі даних¹¹.

Згідно із законом «Про поліцію» із кожним поліцейським укладається контракт на 5 років. Перші 24 місяці служби – це випробувальний термін, покликаний перевірити відповідність кандидата посаді поліцейського і здатність служити в рядах поліції Ізраїлю¹². Генеральний інспектор поліції та уповноважені ним особи вправі продовжити термін служби поліцейського на додатковий період. Рядовий поліцейський отримує приблизно 8000 шекелів на місяць (еквівалент 45000 гривень або 2000 доларів). Проїзд у громадському транспорті, гаряче харчування, медичне обслуговування і оплачений мобільний телефон надаються співробітникам поліції безкоштовно. Пенсія становить 90% від заробітної плати¹³.

Далі ми перейдемо до роботи добровільних помічників поліції Ізраїлю. Залучення до роботи поліції добровільних помічників

---

¹¹ Отбор и призыв на службу в ряды полиции Израиля. *Полиция Израиль* : [офіц. сайт]. 06.11.2021 URL: <http://www.police.gov.il/RusArticlePage.aspx?aid=41>.

¹² חסון שדה לשת"א" תדוקפ הרטשמ]ה, закон Ізраїлю «Про поліцію» (станом на 12 лис. 2021 р.). URL: http://www.nevo.co.il/Law/html/Law01/290_002.htm#med0.

¹³ Отбор и призыв на службу в ряды полиции Израиля. *Полиция Израиль* : [офіц. сайт]. 06.11.2021. URL: <http://www.police.gov.il/RusArticlePage.aspx?aid=41>.

розпочалося ще у 1974 році у відповідь на необхідність посилення державної безпеки та через військові конфлікти і терористичні атаки.

З усього складу добровільних помічників (35 тисяч осіб):

- 6200 осіб працюють у патрульній службі;
- 7100 – у транспортній поліції;
- 500 – у слідчих органах та ювенальній системі;
- 7200 – у прикордонній поліції;
- 10500 – беруть участь у протидії масовим заворушенням;
- 3500 – входять до ЗАКА (ізраїльська громадська організація, що об'єднує добровільні рятувальні групи) та в інші підрозділи.

Окрім того, існує невелика група помічників, в обов'язки яких входить зйомка відео в зонах військових конфліктів.

У структурі Центрального апарату поліції Ізраїлю діє окремий відділ, який організовує діяльність добровільних помічників поліції.

Завданнями відділу є:

- збереження і розширення мережі добровільних помічників поліції;
- підвищення кваліфікації наявних помічників;
- пропаганда, агітація і поширення передового досвіду роботи помічників поліції¹⁴.

Функції відділу:

- 1) розроблення політики і процедур у сфері використання добровільних помічників поліції;
- 2) організація взаємодії регіональних поліцейських сил і служб із добровільними помічниками поліції;
- 3) контроль і моніторинг підготовки добровільних помічників поліції;
- 4) розроблення нових способів використання добровільних помічників поліції;
- 5) висвітлення діяльності добровільних помічників поліції;
- 6) пошук і підготовка добровільних помічників поліції на професійному рівні (патруль, детективна робота, молодіжна злочинність);
- 7) розроблення бюджетів для здійснення роботи добровільних помічників поліції, зокрема із залученням місцевих органів влади¹⁵.

Добровільні помічники поліції використовуються нею у певних напрямках роботи:

---

¹⁴ תפקות מרכזת. *Офіційний сайт поліції Ізраїлю*. URL: <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=524&mid=64>.

¹⁵ Там само.

- 1) спеціальні заходи:
  - рятувальні підрозділи – підрозділи, які рятують людей у лісі, горах, під час повені і таке інше;
  - водолази – участь у зборі доказів і допомога детективам у розслідуванні кримінальних справ;
  - допомога в ідентифікації жертв стихійних лих, аварій, катастроф і неприродних смертей;
- 2) інформаційний напрям:
  - використання помічників у галузі PR, створення фото- і відеоматеріалів про поліцію;
  - використання добровільних помічників, які на достатньому рівні володіють фото-/ і відеотехнікою під час розслідування і розкриття злочинів (документування доказів);
  - використання помічників як операторів центрів спостереження поліції;
- 3) прикордонне патрулювання:
  - використання помічників як прикордонний патруль;
  - залучення помічників до спецоперацій із запобігання терористичній діяльності, а також для припинення крадіжок сільськогосподарської продукції і власності;
- 4) дорожня служба:
  - участь у пропаганді і профілактиці у галузі безпеки дорожнього руху;
  - здійснення функцій регулювання руху, негласного спостереження за дорожнім трафіком, чергування на стаціонарних постах;
  - надання первинної медичної допомоги постраждалим у ДТП;
- 5) детективна діяльність:
  - детективи-добровольці здійснюють допомогу поліції як спостерігачі, у засідках, розвідці; у боротьбі із розповсюдженням наркотиків, зі злочинами проти власності;
  - помічники із профілактики здійснюють допомогу поліції у запобіганні правопорушенням у молодіжному середовищі (насильство, наркотики, вживання алкоголю); часто проводять свою діяльність у розважальних центрах, школах, навчальних закладах;
- 6) патрульна діяльність:
  - помічники у складі патрульної поліції, які входять до складу штатного патруля, допомагають патрульним запобігати правопорушенням на маршруті патрулювання; після трьох років роботи і підвищення кваліфікації вони можуть на добровільній основі незалежно перевіряти підозрюваних, перевіряти транспортні засоби, надавати першу допомогу під час ДТП;
  - помічники при місцевих відділеннях поліції відповідають за зв'язок із громадськістю, виклики громадян у поліцейські дільниці у разі потреби тощо;

– помічники на «гарячих лініях» поліції працюють в оперативних центрах контролю і у системах реагування поліції, приймають телефонні дзвінки, відправляють патрулі на місця подій, координують роботу патрульних;

– добровольці морської поліції допомагають поліції патрулювати морські ділянки, пляжі, доки; беруть участь у порятунку людей на воді;

– добровольці поза патрульною групою патрулюють самостійно на своїх приватних транспортних засобах (джипах, велосипедах тощо), оснащених поліцейською технікою, переважно на важкодоступній місцевості (парки, замські ділянки, сільгоспугіддя, піщані ділянки), з метою пошуку зниклих безвісти, виявлення і припинення правопорушень із подальшою доповіддю поліції¹⁶.

До добровільних помічників поліції висуваються певні вимоги: громадянство Ізраїлю або статус постійного резидента; знання усного і письмового івриту; відсутність судимості; проходження військової служби, обов'язкової служби у поліції або наявність звільнення від них. На етапі прийому кандидати у добровільні помічники проходять загальне тестування, медичну комісію, перевірку на наявність конфлікту інтересів, особисту співбесіду і спеціальне тестування на проходження служби за обраним напрямом¹⁷. Стаття 49 закону «Про поліцію» регулює статус добровільного помічника поліції, його обов'язки, права, повноваження, недоторканність і підпорядкування¹⁸.

Щодо добровільних помічників діють усі закони, як і для поліцейського у момент його знаходження на чергуванні. Наприклад, помічники дорожньої і патрульної поліції можуть нести службу у формі і зі спецзасобами, однак на поліцейському значку є відповідне позначення, що це добровільний помічник.

Кожен добровільний помічник поліції зобов'язаний проводити на службі не менше 8 годин на місяць (у середньому 8–12 годин). Добровільні помічники поліції працюють у п'ятницю і суботу, а також у свята, коли кадрові поліцейські відпочивають.

Форма, обладнання для особистого транспорту (рація, пробліскові маячки), спеціальні засоби для потреб добровільних помічників забезпечуються із бюджету поліції. Окрім того, за допомогою поліції обладнують спеціальні приміщення (бази) для роботи добровільних помічників. Усього в Ізраїлі нараховується близько 300 баз добровільних

---

¹⁶ הרשמה ילוסמ . סיבדנתמ תקלחמ . Офіційний сайт поліції Ізраїлю. URL: <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=526&mid=64>.

¹⁷ Там само.

¹⁸ [הרשמה תדוקפ תקלחמ] , שדה חסון , 1971 "א"לש[ת] – 1971 закон Ізраїлю «Про поліцію» (станом на 12 лис. 2021 р.) URL: http://www.nevo.co.il/law_html/Law01/290_002.htm#med0.

помічників. Помічники часто можуть бути озброєними власною вогнепальною зброєю, а якщо використовується форма і спеціальні засоби поліції, вони повинні здати їх наприкінці зміни. Для осіб, які використовують власний автотранспорт або інші засоби самооборони, передбачена компенсація витрат. Добровільні помічники не мають повноважень поліції після того, як закінчили зміну. Якщо вони отримали травму або поранення на службі, до них застосовується звичайне страхове законодавство, а не нормативні акти, які діють щодо поліції^{19, 20, 21, 22}.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити певні висновки:

1) поліція Ізраїлю виконує різнопланові функції, до яких належать не тільки охорона громадського порядку, але й охоронна діяльність і протидія терористичним актам;

2) поліцейські функції в Ізраїлі можуть виконувати також добровільні помічники поліції, прикордонна поліція і Збройні сили Ізраїлю;

3) добровільні помічники поліції Ізраїлю є прикладом дієвої співпраці держави і населення країни у галузі охорони правопорядку. Щодо добровільних помічників поліції діють усі закони, як і для поліцейського у момент його знаходження на чергуванні;

4) помічники дорожньої і патрульної поліції можуть нести службу у формі і зі спецзасобами, однак на поліцейському значку є відповідне позначення, що це добровільний помічник. Добровільні помічники не мають повноважень поліції після того, як закінчили зміну;

5) кожен добровільний помічник поліції зобов'язаний проводити на службі не менше 8 годин на місяць (у середньому 8–12 годин). Форма, обладнання для особистого транспорту (рація, проблискові маячки), спеціальні засоби для потреб добровільних помічників забезпечуються поліцією. Помічники поліції можуть бути озброєні власною вогнепальною зброєю, а якщо ними використовується форма і спеціальні засоби поліції, вони повинні здати їх наприкінці зміни;

6) для осіб, які використовують власний автотранспорт або інші засоби самооборони, передбачена компенсація витрат. Виконання завдань поліції добровільні помічники здійснюють за рахунок

---

¹⁹ תוברתו תל אש – בנתמה תויכו URL: <http://www.pardesia.muni.il/service/bitahonherum/Pages/mitnadev-z-h.aspx>.

²⁰ יחידה רמשה URL: <https://goo.gl/gMaUUd>.

²¹ Israel Police & Auxiliary. *WorldPolice*: [сайт]. URL: http://world-police.com/?page_id=142.

²² Гусаров С.М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11–21.

особистого часу на безоплатній основі. Усі добровільні помічники поліції мають пройти профільне навчання відповідно до обраного напрямку роботи (дорожня поліція, патрульна поліція, оператор телефонного центру тощо)²³.

2. Досвід впровадження системи електронного кримінального провадження у Чеській Республіці

Тотальна інформатизація всіх сфер життя суспільства зумовлює об'єктивну потребу переходу до електронного кримінального провадження, електронної кримінальної процесуальної взаємодії між суб'єктами кримінального провадження, забезпечення інтегрованості електронних систем органів кримінальної юстиції, державних реєстрів і баз даних. Зазначене потребує концептуального оновлення електронного сегмента кримінальної юстиції, передумовою якого є вивчення провідного світового досвіду у цій сфері. З огляду на викладене, вартим уваги є електронне кримінальне провадження у Чеській Республіці (E-Case Management System), розроблення, запровадження, використання і вдосконалення якого вже понад 10 років здійснює поліція Чеської Республіки.

Усі органи кримінальної юстиції Чеської Республіки мають власні електронні інформаційні системи. Електронне кримінальне провадження у цій державі функціонує на основі чеської моделі E-Case Management System (eCMS), розробленої чеською поліцією і введеної у дію у 2006 році.

Розроблення, обслуговування і модернізація системи здійснюється групою штатних розробників, які знаходяться при поліцейській президії та є працівниками поліції (6 осіб). Прокуратура використовує таку eCMS на підставі договору, водночас послугуючись власними системами, не поєднаними з електронними системами поліції та суду. Незважаючи на існування E-Case Management System, прокурор скеровує до суду документи (клопотання під час досудового розслідування, обвинувальний акт тощо) винятково у паперовому вигляді. На відміну від E-Case Management System, яка діє на підставі підзаконного акта та є обов'язковою лише для поліції, ЄРДР закріплений у Кримінальному процесуальному кодексі України (КПК України), тобто є процесуальним електронним сегментом досудового розслідування, а також спільним та обов'язковим для сторони обвинувачення (слідчого і прокурора). Функціонал E-Case Management System не обмежується лише сферою

---

²³ Гусаров С.М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11–21.

кримінальної юстиції. Окрім, власне, кримінального провадження, електронна система містить усю діяльність поліції (адміністративну практику, профілактику правопорушень, документообіг, статистику тощо) та фактично є розвиненим та високоінтегрованим аналогом вітчизняної інформаційної системи у поліції.

Електронне кримінальне провадження функціонує за допомогою Intranet – організації, закритої для зовнішніх користувачів; сукупності технологій локальної обчислювальної мережі і розробленої на основі технологій глобальної мережі Internet.

Електронне кримінальне провадження Чеської Республіки стало платформою для розвитку у поліції «м'яких» технологій. Зокрема, нині поліцейські забезпечені смартфонами і планшетами, з'єднаними з E-Case Management System, що надає їм змогу будь-де (у транспорті, на вулиці, вокзалі) перевіряти осіб, транспортні засоби, речі; здійснювати реєстрацію нових проваджень; відправляти запити; використовувати GPS-карту злочинів; знімати відбитки (тільки пристрої Samsung) тощо. Серед позитивних тенденцій цієї системи поліція Чехії відзначає усунення адміністративного навантаження, швидкий обмін даними, спрощення ведення статистичної звітності, зменшення обсягів паперового документообігу тощо.

Значену систему розділено на процесуальний та аналітичний складники (можна сформувати аналітичні дані щодо окремого поліцейського, правопорушення, категорії злочинів, запиту, клопотання тощо). Усі працівники поліції залежно від кваліфікації мають різні повноваження щодо доступу до відомостей E-Case Management System і вчинення дій, прийняття рішень.

Водночас E-Case Management System дозволяє прокурору надавати вказівки в електронному форматі, надсилати запити, процесуальні рішення тощо. В Україні відомості ЄРДР формуються спільно слідчим і прокурором в єдиних електронних цифрових контурах, що усуває необхідність обміну даними між указаними суб'єктами. Водночас у вітчизняному електронному сегменті досудового розслідування відсутні реалізовані в E-Case Management System функції процесуального діалогу між слідчим і прокурором. Ведення E-Case Management System не позбавляє слідчого і прокурора обов'язку формувати кримінальне провадження у паперовому форматі. Це зумовлено закріпленням у кримінальному процесуальному законі Чехії винятково паперової форми фіксації процесуальних дій та оформлення процесуальних рішень.

Усі процесуальні документи уніфіковані в E-Case Management System (бланки вшиті в саму програму). За необхідності складення документа поліцейський обирає доречний у відповідному випадку формуляр (наразі система налічує понад 70 формулярів), в якому заповнює

електронні поля. Крім того, можна створити новий документ «із чистого аркуша» на основі так званого вільного формуляра. Всі поля у системі є активними та у разі посилання в одному електронному документі на інший процесуальний документ перейти до останнього можна натисканням клавішею «миші». Сформовані в E-Case Management System електронні документи не потребують додаткового накладення електронного цифрового підпису. Відомості вносяться до системи один раз, після чого система автоматично дублює їх у всіх наступних документах. Наприклад, інформація, внесена до E-Case Management System під час реєстрації кримінального правопорушення (анкетні дані особи, фабула, присвоєний номер провадження), у разі подальшого створення у цьому провадженні процесуальних документів на основі формулярів переноситься до останнього автоматично. Електронна система диференціює документи на первинні і вторинні. Усі документи вносять до E-Case Management System або створюють в ній, автоматично реєструючи як первинні або долучаючи до вже наявних. Наприклад, постанова про призначення експертизи буде зареєстрована як первинний документ, а відповідь на неї – як вторинний. Вхідні електронні документи автоматично реєструються у системі; паперові документи, що надійшли до канцелярії, – сканують і долучають до провадження. Нумерація електронного і паперового кримінального провадження збігається. В електронному сегменті досудового розслідування України існує аналог описаної функції: у ЄРДР у кожному електронному кримінальному провадженні існує розділ «Прикріплені файли», куди можна завантажити обмежений перелік процесуальних документів в електронному форматі. Однак зазначена підсистема ЄРДР знаходиться у зародковому стані та потребує вдосконалення, зокрема з урахуванням практики E-Case Management System. Електронна кримінально-процесуальна процедура у Чеській Республіці побудована за таким алгоритмом: під час реєстрації нового кримінального провадження до електронної системи вносять назву провадження (набір ідентифікаційних висловів), фабулу, кваліфікацію правопорушення, особу правопорушника (за наявності), місце і час скоєння правопорушення, завдану шкоду, речові докази тощо. Одна із вкладок системи передбачає реєстрацію адреси злочину або його GPS-координат, унаслідок чого автоматично формується карта злочинів. Зазначене створює передумови для розвитку криміналістичної картографії. E-Case Management System автоматично присвоює провадженню персональний номер, який не є постійним. У разі спрямування цього провадження до іншого підрозділу електронна система надасть йому новий номер. У ЄРДР також автоматично присвоюється кримінальному провадженню унікальний номер, але він зберігається на всіх стадіях досудового розслідування -

незалежно від проходження справи в інстанціях. Це полегшує ідентифікацію провадження, відслідковування його руху.

Через електронне кримінальне провадження здійснюються запити до державних і недержавних підприємств, установ та організацій (за допомогою data box), а також до інших підрозділів поліції, зокрема доручення про проведення слідчих дій. Частково дані з E-Case Management System автоматично спрямовуються (відповідно до виставлених фільтрів) до електронних систем Інтерполу, Європолу, Шенгенської Інформаційної Системи (англ. Schengen Information System, SIS) тощо. Статистика в E-Case Management System формується автоматично. Електронний документообіг між E-Case Management System та іншими суб'єктами реалізовано за допомогою віртуальних поштових скриньок – data box. На підставі Закону Чеської Республіки від 1 липня 2009 року № 300/2008 «Про електронні дії та авторизоване перетворення (конверсію) документів» (Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů) органи державної влади і місцевого самоврядування, фізичні або юридичні особи, наділені повноваженнями у галузі державного управління, адвокати, нотаріуси, ліквідатори, приватні судові виконавці, юридичні особи, фізичні особи (підприємці) та інші зобов'язані створити віртуальні поштові скриньки – data box (чеськ. datových schránek) через Чеську пошту, яка є оператором електронної пошти і власником відповідної поштової ліцензії, та використовувати їх у спілкуванні. Закон 300/2008 зобов'язує правоохоронні органи спілкуватися в електронному вигляді та прирівнює вручення документа через data box до вручення «в руки». Законодавство України загалом і КПК України зокрема нині не містять навіть аналога реалізованого у Чеській Республіці електронного «діалогу» між органами досудового розслідування та іншими суб'єктами процесу. З огляду на ефективний формат описаного алгоритму спілкування суб'єктів кримінального провадження в електронному середовищі, він, на нашу думку, є надзвичайно актуальним нині. Data box функціонує за таким алгоритмом: правоохоронний орган надсилає лист (запит, виклик, повідомлення про підозру тощо), після його надходження до адресата та відкриття останнім система автоматично формує відповідне повідомлення відправнику, яке є офіційним документом. Якщо отримувач не відкриває електронний лист протягом 10 діб, система автоматично формує повідомлення про сплив 10-денного терміну для ознайомлення.

Вивчення практики функціонування електронного кримінального провадження Чеської Республіки ілюструє низку позитивних технологічних рішень, які у перспективі можуть запроваджуватись і в Україні. Зокрема, за прикладом чеської моделі E-Case Management System потрібно запровадити:

1) автоматичне повідомлення в ЄРДР прокурора про початок досудового розслідування (відмовитися від наявних нині в Україні паперових повідомлень);

2) електронну процесуальну взаємодію між слідчим і прокурором у межах ЄРДР: указівки та інформацію про їхнє виконання, запити, погодження процесуальних рішень тощо;

3) формування шаблонів електронних процесуальних документів у ЄРДР на основі підсистеми уніфікованих формулярів;

4) ведення у ЄРДР електронного кримінального провадження, тотожного паперовому, а у перспективі – перехід винятково до електронного формату;

5) електронну процесуальну взаємодію органів досудового розслідування з іншими суб'єктами кримінального провадження за аналогією із data box;

6) створення інтеропераційних систем між електронним сегментом кримінального провадження та державними реєстрами і базами даних.

Зазначене створює перспективи реформування вітчизняного електронного сегмента досудового розслідування щодо переходу до повністю електронного формату кримінального провадження.

3. Досвід організації роботи поліції Грузії, Польщі, Німеччини

У діяльності поліцейських структур зарубіжних країн накопичено значний досвід щодо забезпечення і захисту прав людини; цей досвід можна успішно використовувати із метою вдосконалення діяльності Національної поліції України, зрозуміло, з урахуванням вітчизняних економічних, політичних, соціально-культурних та інших реалій²⁴.

Тобто вивчення принципів адміністративної діяльності поліції зарубіжних країн і механізмів їх реалізації допоможе нам зробити висновки про те, що саме ми можемо запозичити, спираючись на їхній досвід, які труднощі виникали під час такої діяльності, яким аспектам потрібно приділити особливу увагу.

Проведена у Грузії реформа правоохоронних органів увінчалась успіхом. Згідно зі статистичними даними, буквально за два-три роки рівень довіри населення до поліції зріс із 4% до 84%²⁵.

---

²⁴ Негодченко А. В. Проблемы использования зарубежного опыта в деятельности органов внутренних дел Украины по защите прав и свобод человека / А. В. Негодченко. *Проблемы развития образования, юридической науки и практики* : материалы науч.-практ. конф., посвящ. 45-летию Академии МВД Республики Беларусь (Минск, 24–25 марта 2003 г.) / Акад. МВД Республики Беларусь. Минск, 2003. С. 39–46.

²⁵ Гладжий Е. Грузинская полиция и польская децентрализация: международный опыт для Украины / Елена Гладжий. *Комсомольская правда – Украина. Харьковский выпуск*. 2015. 12 янв. (№ 3). С. 2.

У розділі II Закону Грузії «Про поліцію» зазначено керівні принципи діяльності поліції та наведено роз'яснення до кожного із них. Згідно зі ст. 8, поліцейські у своїй діяльності неухильно дотримуються таких принципів:

- захисту основних прав і свобод людини та поваги до них;
- законності;
- неприпустимості дискримінації;
- пропорційності;
- здійснення дискретних повноважень;
- політичної нейтральності;
- прозорості діяльності поліції²⁶.

Принцип захисту основних прав і свобод людини та поваги до них передбачає, що форми, методи і засоби здійснення діяльності поліції не повинні зазіхати на честь і гідність людини, порушувати права людини на життя, фізичну недоторканність і право власності, а також інші основні права і свободи, що заподіюють невинуватому шкоду навколишньому середовищу. Під час проведення поліцейських заходів не допускається застосування тортур і нелюдське поводження, що принижує гідність.

Принцип законності. Відповідно до нього поліцейські заходи, які застосовуються поліцейськими, повинні впливати із принципів верховенства закону і передбачених законом застережень. Згідно із принципом верховенства закону, превентивні заходи і заходи реагування на правопорушення мають відповідати вимогам закону. Згідно із принципом застереження, застосування поліцейських заходів, які обмежують права і свободи людини, визнані Конституцією Грузії, допускається лише на підставі Закону.

Принцип неприпустимості дискримінації. Він передбачає, що поліція зобов'язана поважати і захищати права і свободи людини незалежно від раси, кольору шкіри, мови, статі, віку, релігії, політичних та інших переконань, національної, етнічної і соціальної приналежності, походження, майнового і станового положення, місця проживання та інших характеристик⁶¹.

Як позитивне потрібно відмітити, що у цьому Законі після переліку принципів міститься їхнє стисле роз'яснення. На нашу думку, чітко законодавчо визначена конкретизація є позитивним моментом, який треба взяти до відома українському законодавцю.

Ми вважаємо доцільним закріплювати поняття кожного принципу на нормативно-правовому рівні для вираження його головного змісту,

---

²⁶ О полиции : закон Грузии [от 4 окт. 2013 г. № 1444-Іс] URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf>.

оскільки без точного визначення принципи можуть розумітися по-різному. Таке закріплення сприятиме правильному їх застосуванню та реалізації.

Окрім того, у Грузії діє Кодекс етики поліцейського, створений на основі та відповідно до міжнародних стандартів із дотримання прав людини (Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Європейський кодекс поліцейської етики та інші).

Головною ідеєю цього Кодексу є вдосконалення співпраці, порозуміння і доброзичливості між поліцією і суспільством, підвищення лояльності поліцейських до норм професійної етики, високі моральні цінності та почуття особистої відповідальності за службові обов'язки.

Як позитивне слід відмітити, що особливу увагу приділено відносинам із суспільством: діяльність поліцейського містить не тільки запобігання і вирішення злочину, але і надання допомоги громадськості навіть у позаслужбовий час; під час виконання своїх обов'язків і взаємодії із членами суспільства поліцейський має враховувати відмінності у їхніх традиціях, звичаях і способі життя; поліцейський, незалежно від власного звання і положення, зобов'язаний бути тактовним, ввічливим і доброзичливим під час взаємодії із членами суспільства. Його зауваження і побажання до громадян мають бути виражені у спокійній, ввічливій і переконливій манері; поліцейський повинен надати громадянину можливість висловити свою думку; неприйнятним для офіцера поліції є ставлення до людей із зарозумілістю, іронією, загрозою; під час взаємодії із будь-якою людиною у будь-якій ситуації і у позаслужбовий час важливо дотримуватись етичних норм поведінки; поліцейський має бути ввічливим, не використовувати грубість і насильство щодо членів суспільства; повинен утримуватись від образливої поведінки і підтримувати об'єктивне ставлення, незважаючи на провокації; поліцейський має слідувати зазначеним вище стандартам, спілкуючись із громадянином; поліцейському заборонено паління, жування гумки, розмови по телефону або з автомобіля, заборонено носити сонцезахисні окуляри і бути неохайним; у разі неможливості надання належної допомоги громадянину через об'єктивні обставини, поліцейський повинен дати чітке пояснення причин; поліцейський, поряд із іншими можливостями, повинен володіти навичками переговорів, які мають життєво важливе значення для зведення до мінімуму застосування сили у критичних ситуаціях²⁷.

---

²⁷ Georgian Police Code of Ethics. Сайт Міністерства внутрішніх справ Грузії. Tbilisi, 2013. 9 с. URL: <http://police.ge/files/pdf/sakanonmdeblo%20baza/Georgian%20Police%20Code%20of%20Ethics%20English%20final.pdf>. Кодекс етики поліцейського Грузії.

Не дивно, що із підтриманням норм Кодексу щодо відносин поліції Грузії із суспільством рівень довіри населення має такі великі показники.

У Польщі Закон «Про поліцію» від 06.04.1990 є головним нормативним актом, положення якого визначають місце поліції у державі. Згідно зі ст. 1 даного Закону, «поліція є атестованим озброєним формуванням, яке служить суспільству і створено для охорони безпеки народу, підтримання громадського порядку і безпеки»²⁸.

Принципи поліцейської діяльності разом із ефективним адміністративним контролем над поліцією відповідають вимогам демократичного суспільства. Ці зміни стали можливими під впливом і внаслідок спрямованості політичних реформ, зокрема реформ і у самій поліції, а також зумовлені потребою співпрацювати з іншими державами (особливо європейськими) з метою підтримки внутрішньої безпеки та успішного запобігання транснаціональній злочинності, зокрема організованій²⁹.

За останні роки відбулося глобальне реформування поліції Польщі, яке зміцнило правову основу поліції і, як наслідок, переформатувало її із милітаризованої сили у сервісний орган, який служить суспільству.

Що стосується підконтрольності поліції у Польщі, то потрібно відмітити, що вона має певні особливості. Зокрема, сили поліції у Польщі контролюються парламентом, головним відділом нагляду, судами, прокурорами, омбудсменами, а також суспільством загалом. Окрім того, поліцію у Польщі контролює управління внутрішнього контролю і бюро внутрішніх справ.

Деполітизація поліції виражена у Законі Польщі «Про поліцію». Відповідно до цього принципу офіцери поліції не можуть належати до будь-якої політичної партії. Вступаючи до поліції, вони автоматично виводяться із членства будь-якої політичної партії.

Поліцейські мають виконувати лише ті накази, які видаються легітимними державними органами, і не підкоряються вказівкам політичних партій.

Окрім того, деякі обмеження торкнулись офіцерів поліції у питаннях їх вступу до неполітичних асоціацій. Про своє членство у національних асоціаціях вони повинні інформувати своїх керівників. Для того, щоб

---

²⁸ Плювашевський Е. В. Реформування поліцейської системи Польщі / Еміль В. Плювашевський, Петро Воланчик // Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес / [П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.]; за ред. М. Капаріні, О. Мареніна; [передм. О. Ярмиша]. Київ: [б.в.], 2005. Розділ 4. С. 81–96.

²⁹ Капля О. М. Органи внутрішніх справ України в умовах її інтеграції в Європейський союз: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Капля Олександр Миколайович. Київ, 2007. 212 с.

стати членом іноземної або закордонної асоціації чи організації, вони мають одержати дозвіл у міністра внутрішніх справ і свого керівництва. Однак деполітизація не є повною. Офіцери поліції мають право голосувати і вступати до профспілок³⁰.

Нині у поліції залишилися одиниці старих співробітників, 65% поліцейських – особи до 40 років.

Наступною країною, досвід якої, на наше переконання, може застосовуватися в Україні, є Німеччина.

Важливим складником правової основи діяльності поліції Німеччини є Основний закон ФРН і конституції федеральних земель, де закріплено загальні принципи її організації і діяльності. Саме на положеннях конституцій ґрунтуються земельні закони про поліцію та інші нормативно-правові акти, що стосуються діяльності поліції. Зокрема, у Німеччині відсутній єдиний закон про поліцію, де було б закріплено принципи організації і діяльності поліцейських відомств. Натомість ухвалено 16 земельних законів про поліцію, що відповідають за змістом і принципами Основному закону ФРН та положенням «Взірцевого проекту єдиного закону про поліцію федерації і земель».

Згідно із «Взірцевим проектом єдиного закону про поліцію федерації і земель», ухваленим для узагальненого визначення правового статусу поліції, сформульовано основоположний принцип пропорційності діяльності поліції: із кількох можливих і придатних засобів поліція має застосовувати той, який потенційно може завдати якнайменшої шкоди окремій особі або суспільству загалом; завдані під час вжиття поліцейських заходів збитки не можуть перевищувати переваг у разі досягнення передбачуваного результату; вжиття поліцейських заходів допустимо лише до певної межі – досягнення визначеної мети (результату) або ж усвідомлення неможливості її досягнення на основі аналізу ситуації^{31, 32, 33, 34, 35}.

---

³⁰ Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес / [П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.] ; за ред. М. Капаріні, О. Мареніна ; [передм. О. Ярмаша]. Київ : [б.в.], 2005. 296 с.

³¹ Musterten wurfeines einheitlichen Polizei Gesetz es des Bundes und Länder // Galwas H.-U. Polizei und Burger. Rechtsfragen zu Polizei lichtem Handeln / H.-U. Gallwas. München : [б.в.], 1993. S. 112–143.

³² Чумак В. В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : монографія. Харків : Константа, 2019. 490 с.

³³ Гусаров С.М. Деякі питання оптимізації структури Національної поліції України. *Наше право*. 2017. № 1. С. 27–32.

³⁴ Гусаров С.М. Правозастосування в сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. *Право. Уа*. 2015. № 3. С. 35–42.

³⁵ Дмитрик Р.В. Зарубіжний досвід діяльності поліцейських та можливості його використання в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 11. С. 210–216.

Отже, виходячи із вищезазначеного, можна констатувати, що принципи діяльності поліції зарубіжних країн (як і принципи адміністративної діяльності органів внутрішніх справ України) спрямовані на захист та охорону прав і свобод, забезпечення особистої безпеки громадян, запобігання правопорушенням та їх припинення; охорону і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили, тощо.

У діяльності поліції зарубіжних країн накопичено значний досвід із реалізації її принципів. Із урахуванням економічних, політичних, соціально-культурних та інших особливостей цей досвід може успішно використовуватися в Україні з метою вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ.

ВИСНОВКИ

1. Нині наша держава ще не повною мірою здатна на якісному рівні забезпечувати охорону правопорядку, зважаючи на складну економічну ситуацію, воєнні дії та інші складнощі перехідного періоду. Натомість, як показує практика, у країні є достатня кількість свідомих громадян, які бажають виконувати завдання з охорони громадського порядку, забезпечення безпеки у державі, але через обмеження штатної кількості правоохоронних органів і складнощів фінансування не можуть проходити службу в органах поліції. Тому ми вважаємо, що залучення цих осіб до роботи Національної поліції України буде вірним і доцільним кроком, оскільки:

- дозволить залучити до правоохоронної діяльності активних і патріотично налаштованих громадян, які із честю виконуватимуть завдання з охорони громадського порядку і протидії злочинності;

- дозволить збільшити кількість і щільність патрульних нарядів, що має позитивно вплинути на стан криміногенної обстановки у державі;

- не потребує додаткового фінансування із державного бюджету;

- може сформувати додатковий кадровий резерв для сил Національної поліції України;

- допоможе підвищити авторитет правоохоронних органів і довіру населення до Національної поліції України;

- посилить громадський контроль за діяльністю органів поліції.

На підставі вищезазначеного можна відмітити, що позитивний досвід роботи добровільних помічників поліції Ізраїлю заслуговує на його подальше вивчення і впровадження у діяльність Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції МВС України.

2. Вивчення практики функціонування електронного кримінального провадження Чеської Республіки ілюструє низку позитивних

технологічних рішень, що у перспективі можуть запроваджуватися в Україні.

Зокрема, за прикладом чеської моделі E-Case Management System потрібно запровадити:

1) автоматичне повідомлення в ЄРДР прокурора про початок досудового розслідування (відмовитися від наявних нині в Україні паперових повідомлень);

2) електронну процесуальну взаємодію між слідчим і прокурором у межах ЄРДР: указівки та інформацію про їхнє виконання, запити, погодження процесуальних рішень тощо;

3) формування шаблонів електронних процесуальних документів у ЄРДР на основі підсистеми уніфікованих формулярів;

4) ведення в ЄРДР електронного кримінального провадження, тотожного паперовому, а у перспективі – перехід тільки до електронного формату;

5) електронну процесуальну взаємодію органів досудового розслідування з іншими суб'єктами кримінального провадження за аналогією із data box;

6) створення інтеропераційних систем між електронним сегментом кримінального провадження та державними реєстрами і базами даних.

Зазначене створює перспективи реформування вітчизняного електронного сегмента досудового розслідування щодо переходу до повністю електронного формату кримінального провадження.

3. На основі проведеного нами аналізу принципів адміністративної діяльності поліції зарубіжних країн і можливостей використання в Україні досвіду їх реалізації ми дійшли висновку, що під час реформ кожного із розглянутих нами правоохоронних органів приділено значну увагу:

- вдосконаленню нормативно-правового забезпечення діяльності поліції із обов'язковим роз'ясненням механізмів реалізації принципів їх діяльності;

- професійній підготовці працівників поліції;

- налагодженню партнерських відносин поліції із населенням;

- створенню належного соціального захисту працівників поліції;

- створенню належного матеріально-технічного забезпечення діяльності поліції;

- налагодженню контролю за діяльністю поліції.

Виходячи із вищезазначеного, ми вважаємо за потрібне:

1) удосконалити нормативно-правове регулювання принципів адміністративної діяльності Національної поліції України шляхом прийняття нових редакцій, внесення змін, кодифікації та офіційного тлумачення нормативно-правових актів;

2) запровадити у системі професійної підготовки працівників Національної поліції України викладання додаткових дисциплін, насамперед із психології, етики, конфліктології тощо; проведення спеціальних тренінгів і розв'язання ситуативних завдань, спрямованих на вдосконалення співпраці із громадянами і засобами масової інформації;

3) виробити державну політику, спрямовану на підвищення авторитету Національної поліції України, створення належного соціального захисту і матеріально-технічного забезпечення діяльності працівників Національної поліції України;

4) створити умови для можливості ефективного контролю з боку громадськості за діяльністю Національної поліції України; проводити роз'яснювальну роботу серед населення щодо форм, методів і принципів діяльності Національної поліції України; передбачити систематичне звітування перед громадськістю у засобах масової інформації.

АНОТАЦІЯ

Розділ монографії присвячено аналізу та узагальненню ефективних сучасних зарубіжних моделей організації і діяльності органів поліції та можливості упровадження такого досвіду у діяльність Національної поліції України.

Досліджено організацію, завдання і функції поліції Ізраїлю. Особливу увагу приділено особливостям діяльності добровільних помічників поліції Ізраїлю, їхнім завданням та основним напрямом роботи. На підставі проведеного аналізу запропоновано впровадження позитивного досвіду роботи добровільних помічників поліції Ізраїлю у діяльність Національної поліції України.

Проаналізовано практику функціонування електронного кримінального провадження Чеської Республіки, що ілюструє низку позитивних технологічних рішень. Зазначено, що тотальна інформатизація всіх сфер життя суспільства зумовлює об'єктивну потребу переходу до електронного кримінального провадження, електронної кримінальної процесуальної взаємодії між суб'єктами кримінального провадження, забезпечення інтеграбельності електронних систем органів кримінальної юстиції, державних реєстрів і баз даних. Зазначену систему розділено на процесуальну та аналітичну складники (можна сформулювати аналітичні дані щодо окремого поліцейського, правопорушення, категорії злочинів, запиту, клопотання тощо). Усі працівники поліції залежно від кваліфікації мають різні повноваження щодо доступу до відомостей E-Case Management System і вчинення дій, прийняття рішень. Серед позитивних тенденцій цієї системи поліція Чехії відзначає усунення адміністративного навантаження, швидкий обмін даними,

спрощення ведення статистичної звітності, зменшення обсягів паперового документообігу, що у перспективі може бути запроваджено в Україні.

Досліджено зарубіжний досвід правового регулювання і реалізації принципів адміністративної діяльності поліції Німеччини, Польщі та Грузії. Слід відмітити, що особливу увагу приділено відносинам із суспільством: діяльність поліцейського містить функції не тільки запобігання і розкриття злочину, але і надання допомоги громадськості навіть у позаслужбовий час. Під час виконання своїх обов'язків і взаємодії із членами суспільства поліцейський має враховувати відмінності у їхніх традиціях, звичаях і способі життя; поліцейський, незалежно від власного звання і положення, зобов'язаний бути тактовним, ввічливим і доброзичливим під час взаємодії із членами суспільства. Його зауваження і побажання до громадян мають бути виражені у спокійній, ввічливій і переконливій манері; поліцейський повинен дати громадянину можливість висловити свою думку; неприйнятним є для офіцера поліції ставлення до людей із зарозумілістю, іронією, загрозою; під час взаємодії із будь-якою людиною у будь-якій ситуації і у позаслужбовий час важливо дотримуватись етичних норм поведінки; поліцейський має бути ввічливим, не використовувати грубість і насильство щодо членів суспільства; має утримуватись від образливої поведінки і підтримувати об'єктивне ставлення, незважаючи на провокації; поліцейський повинен слідувати зазначеним вище стандартам, спілкуючись із громадянином; поліцейському заборонено паління, жування гумки, розмови по телефону або з автомобіля, а також носити сонцезахисні окуляри і бути неохайним; у разі неможливості надання належної допомоги громадянину через об'єктивні обставини поліцейський має надати чітке пояснення причин; поліцейський, поряд із іншими можливостями, повинен володіти навичками переговорів, які мають життєво важливе значення для зведення до мінімуму застосування сили у критичних ситуаціях.

Наголошено, що у діяльності поліції зарубіжних країн накопичено значний досвід із реалізації її принципів. З урахуванням економічних, політичних, соціально-культурних та інших особливостей цей досвід може успішно використовуватись у діяльності Національної поліції України.

Література:

1. Гусаров С. М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11–21.

2. א"ת לש"ת חסון שדך הרטשמה [תדוקפ הרטשמה, закон Израїлю «Про поліцію» (станом на 12 листопада 2021 р.). URL: http://www.nevo.co.il/law_html/Law01/290_002.htm#med0.

3. О полиции. *Полиция Израїля*: [офіц. сайт] URL: <http://www.police.gov.il/RusArticlePage.aspx?aid=38>.

4. Шкенева Н. Частная охрана Израїля: взгляд извне. *Безопасность. Достоверность. Информация*. 2010. № 1 (87). URL: http://www.psj.ru/saver_magazins/detail.php?ID=75096.

5. Бирюков П. Н. Полиция Государства Израїль. *Евразийский юридический журнал*. 2013. № 6 (61). URL: <http://goo.gl/YGhok5>.

6. Чернов А. А. Пограничная полиция Израїля [Электронный ресурс]. *Арсенал Отечества*. 2013. № 1. URL: <http://goo.gl/7e7bC1>.

7. Специальное подразделение пограничной полиции Израїля «МАГАВ». *Вымпел-В*: [сайт ветеранів спец. правоохорон. підрозділів] URL: <http://goo.gl/JyoDzi>.

8. Отбор и призыв на службу в ряды полиции Израїля. *Полиция Израїля*: [офіц. сайт]. 06.11.2021. URL: <http://www.police.gov.il/RusArticlePage.aspx?aid=41>.

9. תקלחמ מיבדנתמ ידיקפת הקלחמה. *Офіційний сайт поліції Израїлю*. URL: <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=524&mid=64>.

10. [לילוסמ הרשכה]. *Офіційний сайт поліції Израїлю*. URL: <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=526&mid=64>.

11. [בדנתה הרטשמב] Электронний ресурс. *Офіційний сайт поліції Израїлю*. URL: <http://www.police.gov.il/contentPage.aspx?pid=525&mid=64>.

12. תולאש תובושתו – תויוכו בדנתמה . URL: <http://www.pardesia.muni.il/service/bitahon-herum/Pages/mitnadev-z-h.aspx>.

13. [רמשמה יחרזאה] Электронний ресурс]. URL: <https://goo.gl/gMaUUd>.

14. Israel Police & Auxiliary. WorldPolice: [сайт]. URL: http://world-police.com/?page_id=142.

15. Негодченко А. В. Проблемы использования зарубежного опыта в деятельности органов внутренних дел Украины по защите прав и свобод человека. *Проблемы развития образования, юридической науки и практики*: материалы науч.-практ. конф., посвящ. 45-летию Академии МВД Республики Беларусь (Минск, 24–25 марта 2003 г.). Акад. МВД Республики Беларусь. Минск, 2003. С. 39–46.

16. Гладжий Е. Грузинская полиция и польская децентрализация: международный опыт для Украины. *Комсомольская правда – Украина. Харьковський випуск*. 2015. 12 янв. (№ 3). С. 2.

17. О полиции: закон Грузии от 4 окт. 2013 г. № 1444-Іс. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf>.

18. Georgian Police Code of Ethics. *Сайт Міністерства внутрішніх справ Грузії*. Tbilisi, 2013. [9 с.]. Кодекс етики поліцейського Грузії. URL:<https://police.ge/files/pdf/etikis%20kodeqsi/Georgian%20Police%20Code%20of%20Ethics%20English%20final.pdf>

19. Плювашевський Е. В., Воланчик П. Реформування поліцейської системи Польщі. Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес. [П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.] ; за ред. М. Капаріні, О. Мареніна ; [передм. О. Ярмиша]. Київ : [б.в.], 2005. Розділ 4. С. 81–96.

20. Капля О. М. Органи внутрішніх справ України в умовах її інтеграції в Європейський союз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 212 с.

21. Реформування поліції в країнах Центральної та Східної Європи: процес і прогрес / [П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін.] ; за ред. М. Капаріні, О. Мареніна ; [передм. О. Ярмиша]. Київ : [б.в.], 2005. 296 с.

22. Galwas H.-U. Musterten wurfeines einheitlichen Polizei Gesetz es des Bundes und Länder. Polizei und Burger. Rechtfragen zu Polizei lichtem Handeln. München : [б.в.], 1993. S. 112–143.

23. Чумак В. В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз: монографія. Харків : Константа, 2019. 490 с.

24. Гусаров С. М. Деякі питання оптимізації структури Національної поліції України. *Наше право*. 2017. № 1. С. 27–32.

25. Гусаров С. М. Правозастосування у сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. *Право. Уа*. 2015. № 3. С. 35–42.

26. Дмитрик Р. В. Зарубіжний досвід діяльності поліцейських та можливості його використання в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 11. С. 210–216.

27. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

28. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент / [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін.], за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 408 с.

29. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: Навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури». 2016. 336 с.

30. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник. Під заг. ред. І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Укр. академ. внутрішніх справ, 1995. 177 с.

31. Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2009. 462 с.

32. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник. За заг. ред. В. В. Сокурєнка [В. В. Сокурєнко, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, В. А. ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.

33. Гусаров С. М., Комзюк А. Т., Салманова О. Ю. Деякі актуальні проблеми реформування інституту адміністративної відповідальності. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 5. С. 112–119. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_17.pdf

34. Законодавче забезпечення правоохоронної діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. 1164 с. (до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку у Харкові).

Information about the author:

Gusarov Sergiy Mykolaiovych,

Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Corresponding Member of the National Academy
of Legal Sciences of Ukraine,

Professor at the Department of Administrative Law and Procedure
Kharkiv National University of Internal Affairs
27, L. Landau avenue, Kharkiv, 61080, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8136-0694>